

The Role of Rural Women in Producing a Healthy Product (Case study Shaft and Somehsara Counties)

Parisa Mohammadpour

Faculty Member, Forests and Rangeland Research and Watershed Management Department, Gilan Agricultural and Natural Resources Research and Education Center, AREEO (Agricultural Research, Education and Extension Organization), Rasht, Iran

* Corresponding author, Email: pmohammadpour204@gmail.com

Receive Date: 09 June 2021
Accept Date: 07 September 2022

ABSTRACT

Introduction: Production of healthy products in the present age is one of the main concerns in the field of agriculture and the food industry. Villages are the main platform for food production and rural women are one of the most important groups influencing this issue.

Objectives: Due to the demand to produce a healthy product and the important role of rural women in it, in this study, the role of women in villages of Shaft and Soomehsara counties in producing healthy product was studied.

Methodology: The research method is descriptive-analytical, in data collection, both library and field methods have been used. The obtained data were evaluated by Pearson and Spearman correlation tests in SPSS software.

Geographical Context: Shaft and Soomehsara Counties, Guilan Province.

Result and Discussion: Some Characteristics such as age, number of family members, and income did not significantly affect the role of women in product production. In contrast, rural women are aware of the dangers of pesticides and chemical fertilizers, motivate them to participate in extension classes, increase the motivation to produce a healthy product by holding training courses, increase awareness of producing a healthy product through the use of training publications. And the amount of transfer of experiences in the field of healthy product production to other farmers plays an effective role in healthy production.

Conclusion: According to the research findings, the role of rural women in achieving a healthier product can be considered effective and fundamental.

KEYWORDS: Rural women, extension classes, healthy product, West of Guilan

بررسی عملکرد زنان روستایی در تولید محصول سالم (مطالعه موردی شهرستان‌های شفت و صومعه‌سرا)

پریسا محمدپور

عضو هیأت علمی، استادیار پژوهشی، بخش تحقیقات جنگلها، مراتع و آبخیزداری (بخش تحقیقات منابع طبیعی)، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان گیلان، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، رشت، ایران

* نویسنده مسئول، Email: pmohammadpour204@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۹ خرداد ۱۴۰۰
تاریخ پذیرش: ۱۶ شهریور ۱۴۰۱

چکیده

مقدمه: تولید محصول سالم در عصر حاضر یکی از دغدغه‌های اصلی حوزه کشاورزی و صنعت غذایی است. روستاها بستر اصلی تولید محصولات غذایی هستند و زنان روستا یکی از مهمترین گروه‌های تأثیرگذار بر این مقوله هستند.

هدف: با توجه به ضرورت تولید محصول سالم و نقش پررنگی که زنان روستایی در این مهم دارند در این پژوهش به بررسی عملکرد زنان در روستاهای شهرستان‌های شفت و صومعه‌سرا در تولید محصول سالم پرداخته شد.

روش‌شناسی: روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است و در گردآوری داده‌ها از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. اطلاعات مأخوذه از طریق آزمون‌های همبستگی پیرسون و اسپیرمن در بستر نرم افزار SPSS مورد ارزیابی قرار گرفت.

قلمرو جغرافیایی: شهرستان‌های شفت و صومعه‌سرا در غرب استان گیلان.

یافته‌ها: ویژگی‌های فردی پاسخگویان همچون سن، تعداد اعضای خانواده و میزان درآمد تأثیر معنی‌داری بر متغیر نقش زنان در تولید محصول نداشت. در مقابل زنان روستایی در میزان آگاهی از مضرات سموم و کودهای شیمیایی، ایجاد انگیزه برای شرکت در کلاس‌های ترویجی، افزایش انگیزه تولید محصول سالم به‌واسطه برگزاری دوره‌های آموزشی-ترویجی، افزایش آگاهی در زمینه تولید محصول سالم به‌واسطه استفاده از نشریات آموزشی-ترویجی و میزان انتقال تجربیات در زمینه تولید محصول سالم به سایر کشاورزان نقش مؤثری را در جهت تولید سالم ایفا می‌نمایند.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان نقش زنان روستایی را در حصول محصول سالم تر مؤثر و اساسی دانست.

کلیدواژه‌ها: زنان روستایی، کلاس‌های ترویجی، محصول سالم، غرب گیلان

مقدمه

به دنبال افزایش جمعیت جهان، سامانه‌های کشاورزی بیش از پیش به نهاده‌ها و عملیات خارجی برای تولید محصولات غذایی، جهت تأمین امنیت غذایی، متکی شده‌اند. امنیت غذایی یکی از عوامل اصلی مؤثر در سلامت فردی و اجتماعی است و ضامن توسعه و پیشرفت جامعه محسوب می‌شود. این موضوع از چنان اهمیتی برخوردار است که بانک جهانی و فائو یکی از اهداف توسعه هزاره سوم را امنیت غذایی معرفی نموده‌اند (کوهی، ۱۳۹۳).

استفاده بیش از حد و نامتعادل از کودهای شیمیایی در کشاورزی سبب افزایش هزینه‌های تولید و وابستگی به نهادهای بیرونی و منابع انرژی از یک سو و کاهش بهره‌وری خاک، آلودگی آب‌های سطحی و زیرزمینی و متعاقباً اثرات منفی بر سلامت انسان‌ها و سایر موجودات از سوی دیگر گردیده است. در نتیجه تقاضا برای توسعه کشاورزی پایدار در پاسخ به اثرات محیط زیستی و اقتصادی کشاورزی رایج رشد فزاینده‌ای داشته است (Rasul & Thapa, 2004). از سوی دیگر یکی از مشکلات صادرات محصولات کشاورزی ایران به بازارهای بین‌المللی، پائین بودن کیفیت آنها، به‌ویژه از نظر طول مدت انبارداری، پوکی و نامناسب بودن ارزش غذایی آنها به علت کاربرد بی‌رویه مواد شیمیایی است (ملک‌سعیدی‌قصرالدشتی، ۱۳۸۸).

جامعه روستایی به عنوان گروه‌های اصلی تولیدکننده در کشور نقش مؤثری در تولید محصول غذایی سالم دارند. در این میان بخش عمده‌ای از فعالیت‌ها در فرایند تولید بر عهده زنان است و عملکرد مؤثر آنها بر کسی پوشیده نیست. دست یافتن به توسعه بدون مشارکت زنان در همه عرصه‌ها اعم از خانوادگی، اقتصادی و اجتماعی امکان پذیر نیست (Gobayan & Hakobian, 2005). زنان به طور طبیعی تمایل بیشتری به حفظ و دوستی با آن دارند. به همین دلیل نقش زنان در تولید محصول سالم و سازگار با محیط طبیعی قابل توجه خواهد بود. از همین رو است که وزارت جهاد کشاورزی به عنوان یکی از برنامه‌ریزان اصلی توسعه روستایی در راستای وظیفه ارتقای وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روستاییان، اقدام به اجرای طرح ترویجی تسهیلگران زنان روستایی نموده است. زنان تسهیلگر علاوه بر اینکه خود تحت آموزش‌های مختلف قرار می‌گیرند زنان روستایی دیگر را نیز در مسیر برنامه‌های آموزشی قرار داده و زمینه ساز ایجاد فرایند توسعه می‌شود (مریدسادات و همکاران، ۱۳۸۶).

زنان به عنوان بخش اعظمی از نیروی انسانی هر کشور می‌توانند نقش بسیار مهم و مؤثری در جهت پیشبرد اهداف و سیاست‌های برنامه‌ریزان در زمینه‌های گوناگون محیطی، طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایفاء نمایند. از این رو، نقش زنان روستایی در تولید محصولات سالم در روستاها و ترویج و اشاعه این تفکر والا می‌تواند نقش بسزایی در رسیدن به توسعه پایدار در زمینه کشاورزی داشته‌باشد. براین اساس پژوهش حاضر در پاسخ به این سوال که آیا زنان روستایی در تولید محصول سالم نقش مؤثری دارند؟ سعی دارد در مطالعه‌ای پایه‌ای به بررسی نقش زنان در تولید محصول سالم در مزارع برنج شهرستان‌های شفت و صومعه‌سرا بپردازد.

Mwangi (۲۰۱۳) در بررسی نقش زنان در فعالیت‌های جنگل‌داری با مطالعه در کشورهای اوگاندا، کنیا، بولیوی و مکزیک نشان داد وقتی که انحصارگرایی کنار گذاشته شود و سطح سواد خانواده‌ها بالاتر باشد مشارکت زنان روستایی در مدیریت بیشتر بوده و مشارکت زنان در فعالیت‌های جنگل‌داری موجب حل و فصل بسیاری از تعارضات و اختلافات شده است.

Sharma & Kaushik ضمن بررسی نقش زنان در حفاظت محیط زیست در هند بیان داشت که زنان روستایی با توجه به تجربه روزمره‌شان، خاک، آب و وسبزیجات سالم را برای گذران زندگی خود لازم و ضروری می‌دانند، بنابراین اهمیت حفاظت از محیط زیست را به خوبی درک می‌کنند.

محمدپور (۱۳۹۷) در بررسی نقش زنان روستایی در توسعه پایدار کشاورزی در برخی شهرستان‌های شرق گیلان نشان داد بین برنامه‌های آموزشی- ترویجی اختصاص یافته برای زنان و درآمد سالانه از تولید برنج و نقش آن‌ها در ترویج

تولید محصول سالم رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و همچنین بازدیدهای آموزشی- ترویجی نقش بسزایی در افزایش آگاهی زنان نسبت به مضرات سموم کشاورزی داشته است.

مطالعه فعالیت‌های زنان در توسعه و احیای منابع طبیعی در یافته‌های رفیع (۱۳۹۴) بیان‌گر این موضوع بود که در ایران و سراسر جهان، بخش عظیمی از تولیدات با مسئولیت زنان انجام گرفته و در کشورهایی مانند نپال، موریته‌نی و بولیوی، مدیریت جنگل‌داری، تثبیت شن‌های روان و اجرای برنامه‌های عمرانی حوزه‌های آبخیز به عهده زنان است که در این امر، موفقیت‌هایی هم کسب نموده‌اند. در ایران فعالیت‌های زنان در نهالستان "کلوده" مازندران از موفقیت چشم‌گیری برخوردار بوده و در این تحقیق نقش زنان روستایی علاوه بر بازسازی و حفظ جنگل‌ها، در جلوگیری از آلودگی‌های زیست محیطی نیز بسیار حائز اهمیت تشخیص داده شد.

همتی و آجیلی (۱۳۹۲) زنان را به عنوان مهم‌ترین عامل در تهیه مواد غذایی و مشخص کردن سبد غذایی خانوار معرفی نموده‌اند. همچنین عقیده دارند زنان روستایی سهم بسزایی در امنیت غذایی، از جمله تولید محصولات کشاورزی سالم، مدیریت مطلوب خانه، حفظ تنوع زیستی، کاهش مصرف مواد شیمیایی و فراوری، تهیه و ارائه مواد غذایی کافی را بر عهده دارند.

در واکاوی انگیزه‌های زنان روستایی برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی مشخص شد پیشرفت، ابراز وجود و ارتباط، توانمندی اقتصادی و خدمت، مهم‌ترین انگیزه‌های زنان روستایی برای شرکت در دوره‌های آموزشی ترویجی بودند (علی‌بیگی و همکاران، ۱۳۹۱).

در بررسی نگرش روستاییان به توانایی‌های زنان در مدیریت اجرایی روستا، در روستاهای پلک‌کله و بالاپاپ‌کیاده شهرستان لنگرود در استان گیلان نتایج مشخص نمود که زنان، نگرشی مثبت‌تر از مردان نسبت به توان مدیریت اجرایی خود داشتند. این در حالی بود که مردان عمدتاً به تفکیک جنسیتی در امور مختلف معتقد بودند. البته شدت این تفکیک روبره سوی تحول داشت. از جمله تحویلات دختران که امری پذیرفته شده بود و تفکیک جنسیتی در انجام کارهای منزل نیز اندک اندک رو به تحول نهاده و به همکاری بیشتر مردان می‌انجامید. در جامعه روستایی نیز اشتغال زنان، امری پذیرفته شده به نظر می‌رسید (شادی‌طلب و خانجانی‌نژاد، ۱۳۹۱).

در مطالعات مختلفی بر ارتباط مستقیم میزان آگاهی و دانش زنان از اهمیت محیط‌زیست و کشاورزی پایدار، با بهبود حفاظت محیط‌زیست و تولید سالم تأکید شده است (نجفیان و نامداری، ۱۳۹۱، بابایی‌بازکیایی و همکاران، ۱۳۸۹، توسط افشارزاده و پاپزن، ۱۳۹۰).

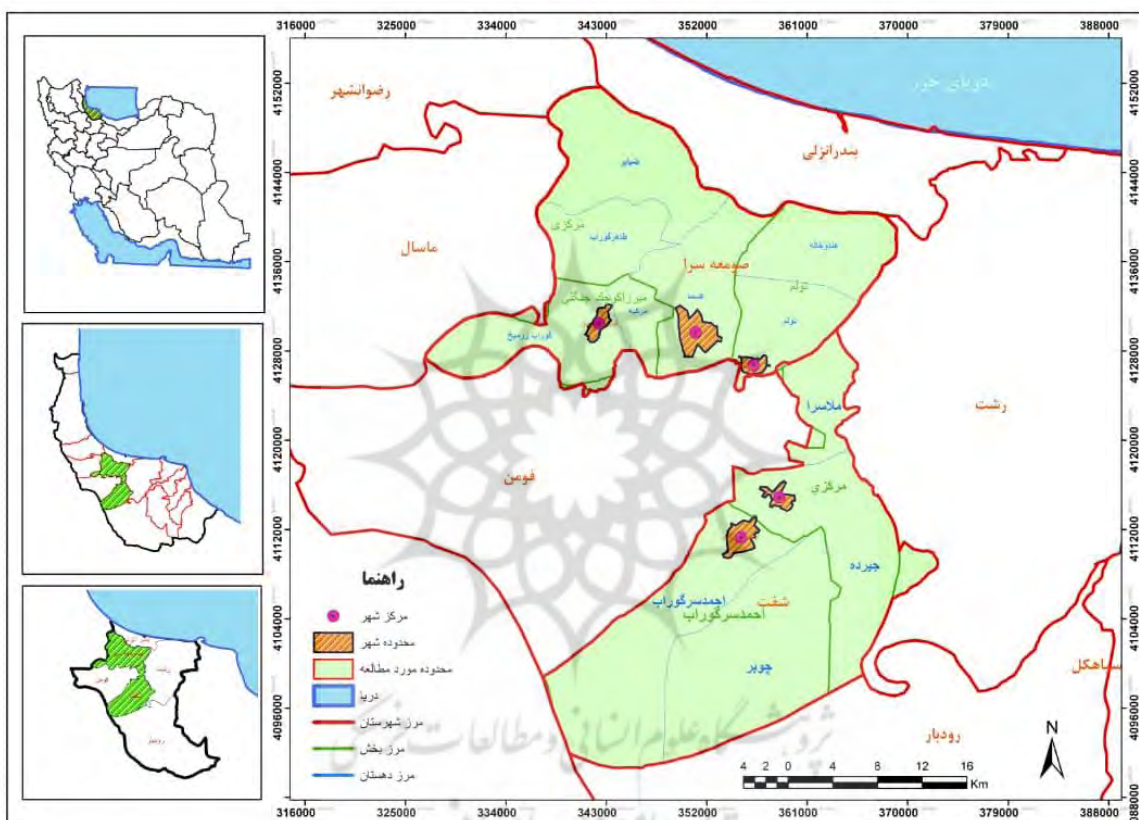
در مطالعاتی که در زمینه «تأثیر توانمندسازی زنان بر توسعه روستایی در ایران» کولایی و طاهری (۱۳۹۰)، انجام دادند به این نتایج دست پیدا نمودند که، هرچه زنان توانمندتر می‌شوند، بر میزان مولد بودن، مشارکت سیاسی آنها و همچنین نقش اجتماعی آنها افزوده می‌شود.

روش‌شناسی

روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است و در گردآوری داده‌ها از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. در روش میدانی با استفاده از مشاهده، مصاحبه و تکمیل پرسش‌نامه داده‌های لازم جمع‌آوری گردید. این تحقیق از لحاظ رویکرد غالب تحقیق جزء تحقیقات کمی بود، چون با آمار و داده‌های جمع‌آوری شده از طریق پرسش‌نامه مرتبط بوده از لحاظ هدف در حیطه تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد، به دلیل آن که نتایج حاصل در جهت حل مسأله و دست‌یابی به اطلاعاتی است که جهت اتخاذ تصمیم و رفع نیاز و مشکلات است.

جامعه آماری مورد مطالعه این تحقیق شامل زنان روستایی آموزش دیده در امر تولید محصول سالم، واقع در روستاهای شهرستان شفت و صومعه‌سرا است. بر اساس گزارش‌های اخذ شده از ادارات ترویج مدیریت جهاد کشاورزی تعداد ۷۰۰ نفر در شهرستان شفت و ۵۰۰ نفر در شهرستان صومعه‌سرا در طی چند سال اخیر به صورت تخصصی و کاملاً مرتبط با تولید محصول

سالم آموزش دیده اند. بنابراین جهت تعیین حجم نمونه و تعداد پرسش‌نامه به جدول حداقل حجم نمونه Bartlett و همکاران (۲۰۰۱)، مراجعه و به ازای حجم نمونه ۷۰۰ نفر از جامعه آماری شهرستان شفت، تعداد ۱۰۲ پرسش‌نامه و به ازای حجم نمونه ۵۰۰ نفر از جامعه آماری شهرستان صومعه‌سرا، تعداد ۹۶ پرسش‌نامه با ضریب آلفای ۰/۰۵ جهت تکمیل در نظر گرفته شد و در مجموع ۱۹۸ پرسش‌نامه به صورت مصاحبه حضوری تکمیل گردید. روایی محتوایی این پرسشنامه زیر نظر تعدادی از متخصصین و کارشناسان مرتبط با موضوع در استان گیلان به تأیید رسید که نتایج نظرسنجی حاکی از روایی مطلوب پرسشنامه‌ها بود. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ با انجام آزمون، $0/714$ بدست آمد که نشان دهنده پایایی پرسشنامه در حد نسبتاً مطلوب بود. اطلاعات حاصل از تکمیل پرسشنامه‌ها از طریق آزمون‌های همبستگی پیرسون و اسپیرمن در بستر نرم افزار SPSS مورد ارزیابی قرار گرفت.

شکل ۱. قلمرو جغرافیایی پژوهش

یافته‌ها و بحث

ویژگی‌های عمومی پاسخگویان

بررسی توزیع فراوانی و ویژگی‌های فردی پاسخگویان نشان داد که بیشترین فراوانی سنی مربوط به گروه سنی ۵۰-۴۱ (۴۰/۹ درصد) و کمترین فراوانی مربوط به گروه سنی بیشتر از ۶۰ سال (۸/۱ درصد) بود. جامعه مورد مطالعه با داشتن میانگین سنی ۵۰ سال (SD) جامعه میان‌سال محسوب می‌گردد (جدول ۱).
تعداد اعضای خانواده از دیگر سوالاتی بود که مورد پرسش قرار گرفت. در این سؤال نیز تعداد اعضای خانواده در طبقه‌بندی کمتر از ۲ نفر، ۳-۴ نفر، ۵-۶ نفر و بیشتر از ۷ نفر قرار گرفت. بر این اساس مشخص گردید که بیشترین فراوانی تعداد اعضای خانواده متعلق به طبقه ۳-۴ نفر به میزان ۵۴ درصد و کمترین فراوانی متعلق به تعداد خانوار ۷ نفر و بالاتر به میزان ۵/۶ درصد است (جدول ۲).

جدول ۱

سن پاسخ‌گویان (n=198)

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از ۴۰ سال	۵۶	۲۸/۳	۲۸/۳
۴۱-۵۰ سال	۸۱	۴۰/۹	۶۹/۲
۵۱-۶۰ سال	۴۵	۲۲/۷	۹۱/۹
بیشتر از ۶۰ سال	۱۶	۸/۱	۱۰۰/۰
جمع	۱۹۸	۱۰۰/۰	

جدول ۲

تعداد اعضای خانواده (n=198)

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۲ نفر و کمتر	۲۱	۱۰/۶	۱۰/۶
۳-۴ نفر	۱۰۷	۵۴	۶۴/۶
۵-۶ نفر	۵۹	۲۹/۸	۹۴/۴
۷ نفر و بیشتر	۱۱	۵/۶	۱۰۰/۰
جمع	۱۹۸	۱۰۰/۰	

در ارتباط با وسعت اراضی زراعی مشخص گردید که بیشترین فراوانی به میزان ۴۵/۵ درصد مربوط به زمین‌های با مساحت کمتر از ۵۰۰۰ مترمربع است و کمترین فراوانی به زمین‌های ۱۵۰۰۰-۱۰۰۰۰ مترمربع تعلق داشت (جدول ۳). در بررسی درآمد سالانه کشاورزان از تولید برنج مشخص گردید که بیشترین فراوانی متعلق به گروه با درآمد بیش از ۳ میلیون تومان و کمترین فراوانی متعلق به گروه ۱ تا ۲ میلیون تومان به میزان ۱۱/۶ درصد بود (جدول ۴).

جدول ۳

وسعت زمین زراعی (مترمربع) (n=198)

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از ۵۰۰۰	۹۰	۴۵/۵	۴۵/۵
۵۰۰۱-۱۰۰۰۰	۷۶	۳۸/۴	۸۳/۸
۱۰۰۰۱-۱۵۰۰۰	۱۰	۵/۱	۸۸/۹
بیشتر از ۱۵۰۰۰	۲۲	۱۱/۱	۱۰۰/۰
جمع	۱۹۸	۱۰۰/۰	

جدول ۴

درآمد حاصل از تولید محصول برنج طی یک سال زراعی (تومان) (n=198)

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از ۱۰۰۰۰۰۰	۵۱	۲۵/۸	۲۵/۸
۱۰۰۰۰۰۱-۲۰۰۰۰۰۰	۲۳	۱۱/۶	۳۷/۴
۲۰۰۰۰۰۱-۳۰۰۰۰۰۰	۲۸	۱۴/۱	۵۱/۵
بیشتر از ۳۰۰۰۰۰۰	۹۶	۴۸/۵	۱۰۰/۰
جمع	۱۹۸	۱۰۰/۰	

نقش زنان در تولید محصول سالم

بر اساس نتایج بدست آمده از جدول ۵ مشخص گردید که متغیرهای سن، تعداد اعضای خانواده، وسعت اراضی زراعی، درآمد سالانه از تولید برنج، میزان استفاده از حشره کش و قارچ کش قبل از کاشت، میزان استفاده از علف کش قبل از کاشت، استفاده از کودهای شیمیایی قبل از کاشت، استفاده از کودهای شیمیایی در مرحله داشت محصول، کاهش محصول بواسطه استفاده نمودن از کودهای شیمیایی، استفاده از کود دامی در مراحل مختلف کاشت محصول هیچ گونه رابطه معنی داری با متغیر ملاک نقش زنان در توصیه به همسر یا اعضای خانواده در زمینه کمتر استفاده نمودن از سموم شیمیایی و استفاده بهینه از کودهای شیمیایی در تولید محصول سالم نداشتند. همچنین در مورد متغیرهای میزان استفاده از علف کش در مرحله داشت محصول، افزایش محصول و تولید محصول سالم به واسطه شرکت در بازدیدهای ترویجی و نقش زنان در توصیه به همسر یا اعضای خانواده در زمینه کمتر استفاده نمودن از سموم شیمیایی و بهینه استفاده نمودن کودهای شیمیایی در تولید محصول سالم با توجه به ضریب همبستگی اسپیرمن و همچنین سطح معنی داری بدست آمده برای متغیرهای مذکور، بین آنها با احتمال ۹۵ درصد اطمینان رابطه معنی داری وجود دارد. در ضمن بین متغیرهای میزان استفاده از حشره کش و قارچ کش در مرحله داشت محصول، میزان آگاهی از مضرات سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی، برگزاری کلاس های آموزشی در زمینه آگاهی از مضرات سموم دفع آفات نباتی و تشویق به تولید محصول سالم، بالا رفتن آگاهی در زمینه تولید محصول سالم به واسطه شرکت در کلاس های آموزشی-ترویجی، میزان افزایش انگیزه تولید محصول سالم به واسطه برگزاری کلاس های آموزشی-ترویجی، میزان افزایش انگیزه تولید محصول سالم به واسطه برگزاری دوره های آموزشی-ترویجی، افزایش آگاهی در زمینه تولید محصول سالم به واسطه استفاده از نشریات آموزشی-ترویجی، میزان انتقال تجربیات در زمینه تولید محصول سالم به سایر کشاورزان و نقش زنان در توصیه به همسر یا اعضای خانواده در زمینه کمتر استفاده نمودن از سموم شیمیایی و استفاده بهینه از کودهای شیمیایی در تولید محصول سالم با احتمال ۹۹ درصد رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول ۵

ضریب همبستگی بین متغیر پیش بین با متغیر ملاک نقش زنان در توصیه به همسر یا اعضای خانواده در زمینه کمتر استفاده نمودن از سموم شیمیایی و استفاده بهینه از کودهای شیمیایی در تولید محصول سالم ($n=198$)

ردیف	متغیر پیش بین		آزمون	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
	متغیر	مقیاس			
۱	سن	فاصله ای	پیرسون	۰/۰۸۳ ^{ns}	۰/۲۴۵
۲	تعداد اعضای خانواده	فاصله ای	پیرسون	۰/۰۷۸ ^{ns}	۰/۲۷۷
۳	وسعت زمین زراعی	فاصله ای	پیرسون	۰/۰۱۲ ^{ns}	۰/۸۶۹
۴	درآمد سالیانه از تولید برنج	فاصله ای	پیرسون	۰/۰۱۷ ^{ns}	۰/۸۱۰
۵	میزان استفاده از حشره کش و قارچ کش قبل از کاشت	ترتیبی	اسپیرمن	۰/۱۲۱ ^{ns}	۰/۰۸۹
۶	میزان استفاده از حشره کش و قارچ کش در مرحله داشت محصول	ترتیبی	اسپیرمن	۰/۲۵۹ ^{**}	۰/۰۰۰
۷	میزان استفاده از علف کش قبل از کاشت	ترتیبی	اسپیرمن	۰/۰۹۴ ^{ns}	۰/۱۸۷
۸	میزان استفاده از علف کش در مرحله داشت محصول	ترتیبی	اسپیرمن	۰/۱۵۹ [*]	۰/۰۲۵
۹	استفاده از کودهای شیمیایی قبل از کاشت	ترتیبی	اسپیرمن	۰/۰۴۹ ^{ns}	۰/۴۹۵
۱۰	استفاده از کودهای شیمیایی در مرحله داشت محصول	ترتیبی	اسپیرمن	۰/۱۱۵ ^{ns}	۰/۱۰۷
۱۱	کاهش محصول بواسطه استفاده نمودن از کودهای شیمیایی	ترتیبی	اسپیرمن	۰/۰۲۳ ^{ns}	۰/۷۴۹
۱۲	استفاده از کود دامی در مراحل مختلف کاشت محصول	ترتیبی	اسپیرمن	۰/۱۳۹ ^{ns}	۰/۰۵۲
۱۳	میزان آگاهی از مضرات سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی	ترتیبی	اسپیرمن	۰/۴۵۴ ^{**}	۰/۰۰۰
۱۴	برگزاری کلاس های آموزشی در زمینه آگاهی از مضرات سموم دفع آفات نباتی و تشویق به تولید محصول سالم	ترتیبی	اسپیرمن	۰/۲۵۰ ^{**}	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	۰/۲۷۲**	اسپیرمن	ترتیبی	بالا رفتن آگاهی در زمینه تولید محصول سالم به واسطه شرکت در کلاس‌های آموزشی-ترویجی	۱۵
۰/۰۰۰	۰/۲۸۴**	اسپیرمن	ترتیبی	میزان افزایش انگیزه تولید محصول سالم به واسطه برگزاری کلاس‌های آموزشی-ترویجی	۱۶
۰/۰۰۰	۰/۲۷۹**	اسپیرمن	ترتیبی	میزان افزایش انگیزه تولید محصول سالم به واسطه برگزاری دوره‌های آموزشی-ترویجی	۱۷
۰/۰۴۰	۰/۱۴۶*	اسپیرمن	ترتیبی	افزایش محصول و تولید محصول سالم به واسطه شرکت در بازدیدهای ترویجی	۱۸
۰/۰۰۰	۰/۳۳۸**	اسپیرمن	ترتیبی	افزایش آگاهی در زمینه تولید محصول سالم به واسطه استفاده از نشریات آموزشی-ترویجی	۱۹
۰/۰۰۰	۰/۴۴۰**	اسپیرمن	ترتیبی	میزان انتقال تجربیات در زمینه تولید محصول سالم به سایر کشاورزان	۲۰

** = سطح معنی‌داری ۰/۰۱ * = سطح معنی‌داری ۰/۰۵ ns = غیر معنی‌داری

جهت تعیین رابطه بین متغیر میزان آگاهی زنان از مضرات سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی و متغیرهای شرکت در کلاس‌های آموزشی-ترویجی، شرکت در دوره‌های آموزشی-ترویجی، بازدیدهای آموزشی-ترویجی و نشریات آموزشی-ترویجی، با توجه به مقیاس هر متغیر، ضریب همبستگی بین آن‌ها و سطوح معنی‌دار بودن آن محاسبه شد.

جدول ۶

ضریب همبستگی بین متغیرهای فعالیت‌های آموزشی-ترویجی با متغیر میزان آگاهی زنان از مضرات سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی (n=191)

متغیر	آزمون	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
شرکت در کلاس‌های آموزشی-ترویجی	اسپیرمن	۰/۲۴۷**	۰/۰۰۰
شرکت در دوره‌های آموزشی-ترویجی	اسپیرمن	۰/۲۲۸**	۰/۰۰۱
بازدیدهای آموزشی-ترویجی	اسپیرمن	۰/۱۳۷	۰/۰۵۵
نشریات آموزشی-ترویجی	اسپیرمن	۰/۳۴۳**	۰/۰۰۰

** = سطح معنی‌داری ۰/۰۱ * = سطح معنی‌داری ۰/۰۵ ns = غیر معنی‌داری

به منظور پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل از روش رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد. هدف از تحلیل رگرسیونی، بررسی تأثیر هر یک از متغیرهای مستقل تحقیق بر متغیر وابسته (میزان آگاهی زنان از مضرات سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی) و پیش‌بینی میزان تغییرات متغیر وابسته و تعیین سهم هر کدام از متغیرهای مستقل در تبیین واریانس متغیر وابسته می‌باشد. متغیرهای وارد شده در این تحلیل شامل، شرکت در کلاس‌های آموزشی-ترویجی، شرکت در دوره‌های آموزشی-ترویجی و نشریات آموزشی-ترویجی بودند که در رگرسیون چندگانه به روش گام به گام با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد آزمون و تحلیل قرار گرفت.

جدول ۷

یافته‌های حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه گام به گام متغیر وابسته میزان آگاهی زنان از مضرات سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی (n=191)

متغیرهای مستقل	B	Beta	t	p-value	R	R ²	R ² _{Adj}	Sig
نشریات آموزشی-ترویجی (X ₁)	۰/۲۷۵	۰/۲۷۵	۳/۵۶	۰/۰۶۰	۰/۴۴۴	۰/۱۹۷	۰/۱۸۵	۰/۰۰۰
شرکت در کلاس‌های آموزشی-ترویجی (X ₂)	۰/۲۰۵	۰/۱۴۹	۱/۹۸۴	۰/۱۴۱	۰/۵۱۲	۰/۲۶۲	۰/۲۴۸	۰/۰۰۰
عرض از مبدا	۱/۳۱۳	-	۳/۶۰۳	۰/۲۷۴	-	-	-	-

با توجه به نتایج جدول ۳۱، معادله خطی حاصل از تحلیل رگرسیونی چندگانه گام به گام را می‌توان به شکل زیر نوشت:

$$Y = 1/313 + 0/275X_1 + 0/205X_2$$

در این معادله Y مقدار متغیر پیش‌بین، عدد ۱/۳۱۳ مقدار ثابت یا عرض از مبدا، X₁ و X₂ مقادیر متغیرهای مستقل و ضرایب X نیز ضریب رگرسیون یا شیب منحنی می‌باشند.

نتیجه‌گیری

نتایج به طور کلی نشان داد ویژگی‌های فردی با متغیر نقش زنان در کمتر استفاده نمودن از سموم شیمیایی و استفاده بهینه از کودهای شیمیایی ارتباط معناداری را نداشتند. در متغیرهای میزان استفاده از علف‌کش در مرحله داشت محصول، افزایش محصول و تولید محصول سالم به‌واسطه شرکت در بازدیدهای ترویجی نقش زنان در توصیه به همسر یا اعضای خانواده با احتمال ۹۵ درصد اطمینان مؤثر است.

همچنین در مورد میزان استفاده از حشره‌کش و قارچ‌کش در مرحله داشت محصول، میزان آگاهی از مضرات سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی، برگزاری کلاس‌های آموزشی در زمینه آگاهی از مضرات سموم دفع آفات نباتی و تشویق به تولید محصول سالم، بالا رفتن آگاهی در زمینه تولید محصول سالم به‌واسطه شرکت در کلاس‌های آموزشی-ترویجی، میزان افزایش انگیزه تولید محصول سالم به‌واسطه برگزاری کلاس‌های آموزشی-ترویجی، میزان افزایش انگیزه تولید محصول سالم به‌واسطه دوره‌های آموزشی-ترویجی، افزایش آگاهی در زمینه تولید محصول سالم به‌واسطه استفاده از نشریات آموزشی-ترویجی، میزان انتقال تجربیات در زمینه تولید محصول سالم به سایر کشاورزان و نقش زنان در توصیه به همسر یا اعضای خانواده در زمینه کمتر استفاده نمودن از سموم شیمیایی و استفاده بهینه از کودهای شیمیایی در تولید محصول سالم، زنان خانواده می‌توانند نقش مهمی را ایفا نمایند که منجر به تولید محصول سالم می‌گردد.

سن زنان مورد مطالعه با نقش آنان در توصیه به همسر یا اعضای خانواده در زمینه کمتر استفاده نمودن از سموم شیمیایی و استفاده بهینه از کودهای شیمیایی در تولید محصول سالم، برخلاف نتایج محققانی همچون خیاطی و همکاران (۱۳۹۵) و فخرالدین (۱۳۷۳)، که در آن سن افراد به عنوان یکی از متغیرهای مستقل، مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته بود، هیچ‌گونه رابطه معنی‌داری نداشت.

وسعت اراضی زراعی زنان کشاورز مورد مطالعه برخلاف نتایج محققانی همچون فیض‌اربابی و همکاران (۱۳۹۱)، خیاطی و همکاران (۱۳۹۵)، که متغیر مساحت زمین‌های تحت کشت، به عنوان یکی از متغیرهای مستقل مورد مطالعه قرار گرفته بود، با نقش آنان در توصیه به همسر یا اعضای خانواده در زمینه کمتر استفاده نمودن از سموم شیمیایی و استفاده بهینه از کودهای شیمیایی در تولید محصول سالم، رابطه مثبت و معنی‌داری نداشت. درآمد حاصل از کشاورزی زنان مورد مطالعه، با نقش آنان در توصیه به همسر یا اعضای خانواده در زمینه کمتر استفاده نمودن از سموم شیمیایی و استفاده بهینه از کودهای شیمیایی در تولید محصول سالم بر خلاف نتایج محققانی مانند حجازی و همکاران (۱۳۹۰)، رابطه معنی‌داری نداشت.

با توجه به نتایج این مطالعه، شرکت در دوره‌های آموزشی-ترویجی و همچنین نشریات آموزشی در بالا بردن میزان آگاهی زنان از مضرات سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی مؤثر بود که هم‌سو با نتایج محققانی همچون ثمری و همکاران (۱۳۹۱)، خیاطی و همکاران (۱۳۹۵)، نیک‌نامی و همکاران (۱۳۹۱)، فیض‌اربابی و همکاران (۱۳۹۱)، تقی‌بیگی و همکاران (۱۳۹۳) و حجازی و همکاران (۱۳۹۰) بود. میزان آگاهی زنان کشاورز مورد مطالعه، از مضرات سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی رابطه معنی‌داری با نقش آنان در توصیه به همسر یا اعضای خانواده در زمینه کمتر

استفاده نمودن از سموم شیمیایی و استفاده بهینه از کودهای شیمیایی در تولید محصول سالم داشت که هم‌سو با مطالعات محققانی همچون همتی و آجیلی (۱۳۹۲) بود.

با توجه تجربیات کسب شده در فرایند این پژوهش پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- استفاده بیشتر از نشریات ترویجی در افزایش آگاهی زنان در زمینه تولید محصول سالم
- برگزاری کلاس‌های مختلف آموزشی، بازدیدهای آموزشی-ترویجی و نمایش مزارع برنج سالم نمونه به سایر کشاورزان
- انجام تحقیقی مشابه در زمینه تأثیر فعالیت‌های آموزشی ترویجی در تولید سایر محصولات سالم زراعی و باغی استراتژیک استان.
- اطلاع‌رسانی فوائد تولید محصول سالم، جهت آماده‌سازی نیل به تولید محصولات ارگانیک و بدون استفاده از سم.
- ارائه خدمات و حمایت‌های ترویجی ویژه و برنامه‌ریزی شده به کشاورزان پیشرو در کشت محصول سالم به‌نحوی مطلوب.
- الگو قرار دادن افراد پیشرو در تولید محصول سالم و اطلاع‌رسانی از موفقیت‌های آنها به سایر کشاورزان در جهت تولید محصول سالم.
- جهت‌دهی تحقیقات کشاورزی از مصرف کودهای شیمیایی به مصرف کودهای آلی و بیولوژیک.
- ایجاد همایش‌های محلی به منظور گفتمان بین جوامع سنتی و تولیدکنندگان زیستی

منابع

- افشارزاده، نشیمل. پاپ زن، عبدالحمید. (۱۳۹۰). دانش بومی زنان در فرآیند توسعه پایدار کشاورزی. *نشریه علوم اجتماعی زن در توسعه و سیاست*، ۹(۴)، ۱۱۵-۱۳۳.
- بابایی‌بازکیایی، زهرا. دهدار درگاهی، محمد. عبدزاده‌گوهری، علی. (۱۳۸۹). میزان آگاهی و مشارکت زنان روستایی از مسائل زیست محیطی و تأثیر آن در تولید محصول سالم (مطالعه موردی در روستای بازکیاگوراب استان گیلان). *اولین همایش ملی کشاورزی پایدار و تولید محصول سالم، اصفهان، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی اصفهان. تقی‌بیگی، معصومه، خسروی‌پور، بهمن و شرفی، لیلا. (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر تمایل باغداران شهرستان قصرشیرین به استفاده از کودهای آلی و تولید محصول سالم. کنفرانس بین‌المللی اقتصاد، حسابداری، مدیریت و علوم اجتماعی، کشور لهستان.*
- حجازی، یوسف. میرترابی، مهدیه السادات. حسینی، سید محمود. (۱۳۹۰). مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های پس از برداشت محصولات کشاورزی مطالعه موردی بخش آسارا شهرستان کرج. *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران)*. ۱(۴۲)، ۱۱۷-۱۲۸.
- خیاطی، مهرناز، علی‌آبادی، وحید. صدیقی، حسن. (۱۳۹۵). نقش متغیرهای اجتماعی و اقتصادی بر دانش کشاورزی پایدار گندم-کاران استان تهران. *فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، ۳۸، ۱۱۲-۱۲۱.
- رفیع، افتخار. (۱۳۹۴). توسعه پایدار و نقش محوری زیست محیطی زنان روستایی. *ماهنامه پیام زن*، ۷۹، ۴۴.
- شادی‌طلب، ژاله. خانجانی‌نژاد، لیلا. (۱۳۹۱). نگرش روستاییان به توانایی‌های زنان در مدیریت اجرایی روستا (مطالعه موردی روستاهای پلت کله و بالاپاکیاده شهرستان لنگرود). *پژوهش‌های روستایی*، ۳(۴)، ۱۵۴-۱۲۹.
- علی‌بیگی، امیرحسین، بابایی، محمدحسین و غلامی، مصیب. (۱۳۹۱). تحلیل انگیزه‌های زنان روستایی برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی. *جامعه‌شناسی زنان (زن و جامعه)*، ۱۲، ۱۶۰-۱۳۹.
- فخرالدین، ر. (۱۳۷۳). *میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های کشاورزی و بررسی وضعیت آموزشی آنان در شهرستان شوشتر*. پایان نامه کارشناسی ارشد، ترویج کشاورزی، دانشگاه تهران.

فیض‌آربابی، سمیرا، میردامادی، سیدمهدی، امیدو نجف‌آبادی، مریم. (۱۳۹۱). بررسی عوامل ترویجی و آموزشی مؤثر در برنامه‌ریزی مدیریت تلفیقی محصول توسط کشاورزان شهر کرج. *مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی*، ۱۷، ۱-۱۴.

کولایی، الهه، طاهری، ابراهیم. (۱۳۹۰). تأثیر توانمندسازی زنان بر توسعه روستایی در ایران. *مجله تحقیقات زنان (مجله مطالعات زنان)*، (۱)۵، ۶۵-۵۰.

کوهی، کمال. (۱۳۹۳). ناامنی غذایی و سرمایه اجتماعی. *مجله اخلاق زیستی*، ۱۱، ۱۶۵-۱۹۶.
محمد پور، پریسا. (۱۳۹۷). نقش زنان روستایی در توسعه پایدار کشاورزی با تأکید بر اثربخشی فعالیت‌های آموزشی - ترویجی در ترویج تولید محصول سالم (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان‌های لنگرود و رودسر). *مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۴۵، ۹۸۹-۱۰۰۲.

میردالسادات، پگاه و اسدی، علی و صادقی، فتح‌اله. ۱۳۸۶. بررسی اثر بخشی طرح تسهیلگران زن روستایی در شهرستان دماوند. *علوم کشاورزی/ایران*، ۳۸(۲) (ویژه اقتصاد و توسعه کشاورزی)، ۳۰۱-۳۰۹.

ملک سعیدی، حمید، آجیلی، عبدالعظیم و رضائی مقدم، کورش. (۱۳۸۸). عوامل مؤثر بر دانش کارشناسان کشاورزی سازمان جهاد کشاورزی استان خوزستان نسبت به کشاورزی ارگانیک. *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، (علوم کشاورزی/ایران سابق)*، ۴۰(۲)، ۸۱-۹۱.

نجفیان، محسن، نامداری، روح انگیز. (۱۳۹۱). بررسی عوامل اجتماعی- اقتصادی مؤثر بر عملکرد زنان در حفظ محیط زیست. *نشریه زن و فرهنگ*، ۱۱، ۹۸-۸۹.

نیک‌نامی، مهرداد. تقی‌زاده، مهدیه و امیدو نجف‌آبادی، مریم. (۱۳۹۱). نقش آموزش‌های ترویجی بر کاهش ضایعات خرما در شهرستان بم. *پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی*، ۲۰، ۸۱-۹۱.

همتی، بهنام و آجیلی، عبدالعظیم. (۱۳۹۲). نقش زنان روستایی در امنیت غذایی. اولین همایش سراسری کشاورزی و منابع طبیعی پایدار، تهران.

Kotrlik, J. W. K. J. W. & Higgins, C. C. H. C. C. (2001). Organizational research: Determining appropriate sample size in survey research appropriate sample size in survey research. *Information technology, learning, and performance journal*, 19(1), 43.

Gobayan, I. & Hakobian, L. 2005. Rural Women Participation in Decision Making in America.

Coleman, E. A. & Mwangi, E. (2013). Women's participation in forest management: A cross-country analysis. *Global Environmental Change*, 23(1), 193-205.

Rasul, G. & Thapa, G. B. (2004). Sustainability of ecological and conventional agricultural systems in Bangladesh: an assessment based on environmental, economic and social perspectives. *Agricultural systems*, 79(3), 327-351.

Sharma, R. & Kaushik, B. (2011). Role of women in environmental conservation. *EXCEL International Journal of Multidisciplinary Management Studies*, 1(2), 162-167.

References

Afshar Zade, N. & Papzan, A. (2012). Women's Indigenous Knowledge in Process of Sustainable Development of Farming. *Woman in Development & Politics*, 9(4), 115-133. (in Persian)

Alibeigi, A. Babae, M. & GHolami, M. (2012). Analysis of Rural Women's Motivations for Participation in Extension and Education Programs. *Quarterly Journal of Women and Society*, 3(12), 139-160. (in Persian)

Babaei Bazkiyaei, Z. Dehdar Dargahi, M. & Abdzadeh Gohari, A. (2010). The level of awareness and participation of rural women in environmental issues and its effect on the production of healthy products (a case study in Bazkiagorab village, Gilan province). 1st Conference on Sustainable Agriculture and Cleaner Product, Esfahan. (in Persian)

Coleman, E. A. & Mwangi, E. (2013). Women's participation in forest management: A cross-country analysis. *Global Environmental Change*, 23(1), 193-205.

Fakhroodin, R. (1994). The level of participation of women in agricultural activities and the study of their educational status in Shushtar city. (in Persian)

- Feyz Arbabi, S., Mirdamadi, S.M. & Omidi Najafabadi, M. (2012). Investigating effective promotional and educational factors in integrated crop management planning by Karaj farmers. *Journal of Agricultural Extension and Education Research*, 17, 1-14. (in Persian)
- Gobayan, I., & Hakobian, L. 2005. Rural Women Participation in Decision Making in America.
- Hejazi, Y., Mirtorabi, M., & Hosseini, S. M. (2011). Factors Influencing Rural Women's Participation in Post- Harvest Activities: A Case Study (Asara, Karaj). *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 42(1), 117-128. (in Persian)
- Hemati, B. & Ajili, A. (2013). The role of rural women in food security. 1st National Conference on Sustainable Agriculture and Natural Resources, Tehran. (in Persian)
- Khayati, M., Aliabadi, V., & Sedighi, H. (2016). Role of Socio-economic Factors on Tehran Wheat Growers, Sustainable Agriculture Knowledge, Iran. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, 8(38), 112-121. (in Persian)
- Koohi, K. (2014). Food insecurity and social capital. *Akhlāq-I zīstī*, 11, 165-196. (in Persian)
- Koolae, E. & Taheri, E. (2011). Impact of women empowerment on rural development in Iran. *The Journal of Womens' Studies (Journal of Scientific and Research on Women's Studies)*, 5(1), 50-65. (in Persian)
- Kotrlík, J. W. K. J. W., & Higgins, C. C. H. C. C. (2001). Organizational research: Determining appropriate sample size in survey research appropriate sample size in survey research. *Information technology, learning, and performance journal*, 19(1), 43.
- Malek Saeidi, H., Ajili, A., & Rezaei moghaddam, K. (2009). Factors Affecting Knowledge of Agricultural Experts toward Organic Farming in Jihad-e-Keshavarzi Organization, Khuzestan Province. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 40(2), 81-91. (in Persian)
- Mohammad Poor, P. (2019). Evaluation of Rural Women's role in Sustainable Development of Agriculture with Emphasis on Affectivity of Educational-Promotional Activities in Promoting Healthy Product Production in Gilan Province (Case Study: Rural areas of Langerrod and Roodsar Townships). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 13(4), 989-1002. (in Persian)
- MORID SADAT, P. ASADI, A. & SADEGHI, F. (2007). An investigation of the effectiveness of rural women facilitators program in Damavand County. *Agricultural Sciences of Iran*, 38(2), 301-309. (in Persian)
- Najafiyani, M. & Namdari, R. (2012). Investigating socio-economic factors affecting women's performance in environmental protection. *Woman and Culture*, 4(11), 89-98. (in Persian)
- Niknami, M., Taghizadeh, M. & Omidi Najafabadi, M. (2012). The role of extension training activities on date waste decrease in Bam Township. *Extension research and agricultural education*, 20, 81-91. (in Persian)
- Rafie, E. (2015). Sustainable development and the central environmental role of rural women. *Payam_e_Zan*, 79, 44. (in Persian)
- Rasul, G., & Thapa, G. B. (2004). Sustainability of ecological and conventional agricultural systems in Bangladesh: an assessment based on environmental, economic and social perspectives. *Agricultural systems*, 79(3), 327-351.
- ShadiTalab, J. & Khanjany, L. (2012). Surveying Rural Residents' Attitude towards Rural Women's Abilities in Dehyari Executive Management Case Study: Palat Kaleh & Bala Papkyadeh Villages, Langroud. *Journal of Rural Research*, 3(4), 129-154. (in Persian)
- Sharma, R., & Kaushik, B. (2011). Role of women in environmental conservation. *EXCEL International Journal of Multidisciplinary Management Studies*, 1(2), 162-167.
- Taqibeigi, M., Khosravipour, B. & Sharafi, L. (2014). Investigating the influencing factors on the willingness of gardeners in Qasrshirin city to use organic fertilizers and produce healthy crops. *International Conference on Economics, Accounting, Management and Social Sciences*. (in Persian)

How to Cite:

Mohammadpour, P. (2022). The role of rural women in producing a healthy product (Case study Shaft and Soomehsara Counties). *Geographical Engineering of Territory*, 6(2), 277-287.

ارجاع به این مقاله:

محمدپور، پریسا. (۱۴۰۱). بررسی عملکرد زنان روستایی در تولید محصول سالم (مطالعه موردی شهرستان‌های شفت و صومعه‌سرا). *مهندسی جغرافیایی سرزمین*، ۶(۲)، ۲۷۷-۲۸۷.